

ENGELLİ BİREYLERE YÖNELİK CİNSEL SALDIRILARIN İNTERNET HABERCİLİĞİNDE TEMSİLİ: BURSA'DA ENGELLİ BİR BİREYE YÖNELİK CİNSEL SALDIRI ÖRNEĞİ

Veli BOZTEPE¹, Özlem ÇELİK²

Öz

Bu çalışmada, engelli bir bireye yönelik cinsel saldırının internet haber sitelerinde nasıl temsil edildiği incelenmiştir. Çalışmanın amacı, söz konusu temsil biçimlerinin toplumda var olan engellilerle ilgili yaklaşımlarla ne ölçüde örtüşüğünü, sorunlu temsil biçimlerinin nedenlerini ortaya koymaktır. Çalışmada bir engelli bireye yönelik cinsel saldırının mahkeme süreciyle ilgili internet haber sitelerinde yer alan haberler ele alınmıştır. Çalışma 2019 yılındaki haberlerle sınırlandırılmıştır. Evrenin çok geniş olması nedeniyle çalışmada Türkiye'de en fazla ziyaret edilen internet haber siteleri arasında yer alan *haberturk.com*, *sozcu.com.tr*, *hurriyet.com.tr* ve *sabah.com.tr* örneklem olarak seçilmiştir. Büyük medya gruplarına ait olan söz konusu internet sitelerinde yer verilen haberler, eleştirel söylem çözümlemesi kullanılarak incelenmiştir. Bulgular farklı yayın gruplarına ait olmalarına rağmen internet sitelerinin sorunlu temsil biçimlerinde genel olarak benzeştiklerini göstermektedir. Cinsel saldırıya uğrayan engelli bireyin kimliğinin teşhir edilmesi; saldırının erotize edilmesi, olaya dramatik unsurlar açısından haber değeri atfedilmesi; olayın art alan bilgisi verilmeden, bağlamından koparılarak aktarılması; engelli bireyi suçlayan, iddiaları zanlıların lehine olacak bir biçimde aktaran haber sunumu incelenen internet sitelerinin benzeştikleri temel noktalardır.

Anahtar Kelimeler: Engelli Bireyler, İnternet Haberciliği, Temsil, Eleştirel Söylem Analizi

Jel Sınıflaması: L82, I10, K10

REPRESENTATIONS OF VIOLENCE AGAINST DISABLED INDIVIDUALS ON NEWS WEBSITES: AN ANALYSIS ON BURSA CASE

Abstract

This paper focuses on how sexual assault for disabled persons represented on news websites. The Purpose of this study is: To exhibit that, the degree to which match up this representation styles with perspective about disabled persons in common and the reason of problematic representation styles. In this research analysed that news fall in to news websites about sexual assault for disabled persons' court process. Study limited 2019 newses. For the reason of there are great number of news websites, this study limited with most popular websites in Turkey (*haberturk.com*, *hurriyet.com.tr*, *sozcu.com.tr* and *sabah.com.tr*). So this websites chosen as a sample of this study. The analysis is based on the critical discourse analysis. Findings show that, the news websites are similar about problematic representation styles even though they contain in different meedia groups. Analysed internet news websites' alike Points are: Expose disabled persons who meet with sexual assault, making emotional blackmail, wording contains iadequate information, blaming persons, expressions which is show the suspect as a blameless.

Keywords: Disabled Persons, News Websites, Representation, Critical Discourse Analysis

JEL Classification: L82, I10, K10

¹ Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Televizyon Haberciliği ve Programcılığı Bölümü, veliboztepe@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3757-3772.

² Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Okan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Öğretmenliği, ozlemcelik.uibk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2507-9689.

1. Giriş

Gazete, televizyon, radyo gibi geleneksel haber medyasının yanına son yıllarda internet medyası-yeni medya da eklenmiştir. Hız, etkileşim, multimedya gibi birçok özelliğe sahip olan internet medyası gazetecilik pratiklerini değiştirdiği gibi, haber tüketicisini de yeniden biçimlendirmektedir. Yeni medya sayesinde kitlelerin farklı yayıncılık biçimlerine erişebilmelerinin yolu açılmıştır. Haber sitelerinin yanı sıra sosyal medya da giderek haber iletmek için kullanılmaya başlanmış, geleneksel ve statik haber alma biçimleri daha dinamik hale gelmiştir. İletişim araçlarının elde ettiği hız, veri işleme- depolama, farklı kaynakların bir arada olması gibi multimedya olanakların yeni bir okuyucu-izleyici kitlesi yarattığı görülmektedir (Coşkun, 2015: 68-69). Yeni kitlenin temel özelliklerinden biri bilgiye anında ulaşmayı talep etmesidir. Pavlik'e göre (2013: 37) bu durum gazeteciler bakımından iki tarafı keskin bir kılıcı temsil etmektedir: Günümüz gazetecisi hem daha hızlı hem de daha iyi yazmalıdır. İnternet medyasının özellikle gençler arasında hızla yaygınlaştığı genç bir nüfusa sahip Türkiye'de de internet kullanımının hızla arttığı görülmektedir (TÜİK, 2019). İnternet haberciliğindeki bu gelişmelere karşın haber içeriği geleneksel medyada görülen sorunlu temsil³ biçimlerinin sürdüğü, hatta daha kötü örneklerin görüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durum özellikle kadınlar, çocuklar, farklı kültürel kimlikler, engelliler söz konusu olduğunda daha belirgin hale gelmektedir.

Engelli bireylere yönelik saldırıların önlenmesi için hukuki ve sosyal düzenlemelerin yapılması, yanı sıra toplumsal bilincin geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir. Medya toplumsal bilincin geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu durum özellikle kendini "gerçek" olarak konumlandıran haberler için geçerlidir. Ancak "ötekileştirme", "kalıp-yargı", "nefret söylemi" ve "ayrımcılık" gibi olumsuz haber söylemlerinin yoğun olduğu Türkiye'de engelli bireylere medyada yeterince yer verilmemektedir (Akbulut vd. , 2017: 109). Engelli bireyler medyada, daha çok olumsuz olaylar söz konusu olduğunda gündeme gelmektedir. Bu olumsuz olaylardan biri engelli bireylere yönelik saldırılardır. Türkiye'de engelli bireylere yönelik saldırılar arasında cinsel saldırı öne çıkmakta ve saldırıya uğrayan engelli bireylerin ağırlıklı olarak zihinsel engelli oldukları görülmektedir. Akbulut ve diğerlerinin (2017: 46) 2012-2014 yıllarını kapsayan çalışmasına göre engelli bireylerin maruz bırakıldığı cinsel şiddet ve istismar olayları arasında, yıllara göre farklılıklar göstermekle birlikte, cinsel istismar öne çıkmaktadır. Engel türlerine göre dağılımları incelendiğinde zihinsel engellilerin saldırıya uğrayanların %60,3'ünü oluşturduğu görülmektedir (Akbulut vd., 2017: 53).

Türkiye'de engelli bireylerle ilgili çalışmalar engelli olma durumu, engelli aileleri, engellilerin eğitim ve öğretimi, istihdam, erişilebilirlik, rehabilitasyon ve sosyal yardım gibi konularda yoğunlaşmaktadır. Engellilerin medyada temsil biçimlerine ilişkin çalışmalar ise sınırlı sayıdadır. Bu çalışmalar arasında öne çıkanlardan Akbulut vd.'nin, (2017) "Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İzleme Raporu" başlıklı çalışması engellilere yönelik şiddeti, aralarında medya başlığının da bulunduğu birçok başlıkta incelenmektedir.

³ Çalışmada 'temsil' kavramı eleştirel yaklaşımlar çerçevesinde kullanılmıştır. Stuart Hall (1997: 15) temsilin dil kullanılarak anlam üretilmesi olduğunu, ancak anlam üretim sürecinde dilin bir ayna görevi görmediğini belirtir. Anlamın temsil sayesinde üretildiğini belirten Hall anlamın, bir üretim sonucunu kurulduğunu vurgular. Medya içeriğinin tümü temsil kavramıyla ilgilidir. Başka bir deyişle medyanın hangi öznelere, kurumlara yer verdiği, bunların hangi bağlam-betimlemelerle sunulduğu bir temsil konusudur (Tanrıöver, 2007: 153).

Övünç M. Fermanoğlu'nun (2019) "Çevrimiçi Hariciler: Türkiye'de Dijital Engelli Aktivizmi Üzerine Bir Araştırma" başlıklı makalesi sosyal ağ sitelerinin içeriklerini, Ardıç-Çobaner ve Öğüt-Yıldırım'ın (2017) "Dijital Medyada Engellilerin Temsili: Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook'ta Engelli Grup Sayfaları" çalışması dijital medyada engellilerin temsili konusunu, Serttaş ve Eral'ın (2017) "Türkiye'de Yayınlanan Çizgi Dizilerde Engelli Bireylerin Temsili: TRT Çocuk Kanalı Örneği" başlıklı çalışması çizgi diziler üzerinden engelli bireylere yönelik şiddeti, Köten ve Erdoğan'ın (2014) "Sanaldan Gerçeğe Ağlara Tutunmak: Engelli Gençlerin Facebook'ta Sosyalleşme Deneyimleri" başlıklı makalesi ise engelli gençlerin Facebook'ta Sosyalleşme biçimlerini incelemektedir.

Engellilerin medyadaki temsil biçimlerinin, özellikle de engelli bireylerin maruz bırakıldığı şiddet ve istismar vakalarının temsil biçimlerinin incelenmesi bu tür saldırılara karşı verilen mücadele için önem taşımaktadır. Türkiye'de yeterli olmayan konuyla ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülen çalışmada, engelli bireylerin internet haberciliğinde nasıl temsil edildiği dört internet haber sitesi (haberturk.com, sozcuk.com.tr, hurriyet.com.tr ve sabah.com.tr) üzerinden incelenmiştir.

2. Kavramsal Çerçeve

Bir sorunla ilgili doğru terimlerin kullanılması konunun farkındalığını arttırabilmekte, hatta konuya yaklaşımı belirleyebilmektedir. Engellilerle ilgili dünya genelinde farklı kavramlar kullanılmaktadır. Kavramsal standart oluşturabilmek için Dünya Sağlık Örgütü bir sınıflandırma yapmıştır. Bu sınıflandırmaya göre; yetersizlik sağlık bakımından anatomik, psikolojik fonksiyon veya yapılarıdaki eksikliği ve anormalliyi; engellilik ise sağlıkta meydana gelen bozulmayla oluşan yetersizlikten dolayı, normal bir kişiye göre herhangi bir yeteneğin kullanamama halidir (Bilge vd., 2005: 182).

Engellilik olgusuna yaklaşımların üç temel kavram etrafında şekillendiği görülmektedir. Bu kavramlar tıbbi model, sosyal model ve olumlayıcı modeldir. Tıbbi modelde engelliliğin tedavisi için yöntemler geliştirilmeye çalışılmıştır (Altuntaş ve Topçuoğlu, 2013). Engelliliğin bireysel/tıbbi kavramsallaştırmasında kişisel deneyimlere veya tıbbi problemlere gönderme yapılarak bozulmaya-noksanlığa bağlı sınırlılıklar vurgulanmaktadır (aktaran: Ardıç-Çobaner ve Öğüt-Yıldırım, 2017: 403). Tıbbi modelin yaklaşımları zaman içinde eleştirilmiş ve sosyal model zamanla benimsenmiştir. Sosyal model, engellilerin sadece kendileri ile ilgili sorunları değil aynı zamanda toplumdaki dışlama etkisinden kurtarmak ve sağlıklı bireylerle eşit şartlarda hayata tutunmaları olarak gerektiği belirtmektedir (Altuntaş ve Topçuoğlu, 2013). Olumlayıcı model ise, trajedi modeli ile sosyal modelin reddine dayanmaktadır. Modelde engelli bireylerin deneyimlerine vurgu yapılmakta ve onların sınırlılıklarına değil yeteneklerine odaklanmaktadır (aktaran: Ardıç-Çobaner ve Öğüt-Yıldırım, 2017: 405-406).

2013 verilerine göre nüfusun yaklaşık %12,26'sı engelli olan (Fermanoğlu, 2019: 133) Türkiye'de zihinsel ya da fiziksel sebeplerle bazı hareketleri, işlevleri ya da duyarları kısıtlı olan bireyleri tanımlamak için özür, sakat, eksik, özel gereksinimi olan birey ve engelli terimleri kullanılmaktadır (aktaran: Ertürk vd., 2014). Engellilikle ilgili önceleri 'sakat' kavramı kullanılırken, 2000'li yılların başında 'özürlülük' kavramı sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Engelli kavramı ise 2006'da Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen "Engelli Hakları Sözleşmesi'nin" 2009 yılında Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra literatüre girmiştir (Şişman, 2012: 71).

Engellilerle ilgili engel, bilinenin tersine zihinsel ve fiziksel sınırlarla ilgili değil; toplumsal ve çevresel koşullarla ilgilidir (Ertürk vd., 2014). Engeller, bireyde ve çevresinde var oluş durumuna göre kişinin işlevselliğini etkileyerek yeti yitimine neden olmaktadır (Kaya, 2019).

Engellilerle ilgili kavramların yeterince açık olmaması, engellilere yönelik politikalarda ve yasal uygulamalarda çeşitli karışıklıklara yol açabilmektedir. Bu nedenle tanımlarda bütünlük sağlanması gerekmektedir. Ancak kullanılacak sözcüklerden daha önemli bir konu engelli bireylerin toplumsal konumlarının düzeltilmesi ve yaşadıkları saldırılar gibi sorunlarla ilgili alınacak önlemlerdir.

2.1. Engellilere Yönelik Fiziksel-Cinsel Saldırıları

Engelli bireyler, yaşadıkları toplum içerisinde var olma mücadelesi vermektedir. Engelliler, bazı durumlarda toplumdan tamamen izole edilmiş ve dışlanmış bir biçimde yaşamak zorunda kalmaktadır. Maruz kaldıkları kötü muamele, fiziksel-cinsel şiddet ve istismar engelli bireylerin en önemli sorunları arasında yer almaktadır. Bu sorunu ‘puslu ve hatta karanlık bir alan’ olarak tanımlayan Akbulut vd.’ne (2017: 13) göre söz konusu pus ve karanlık “... bir taraftan toplumun engellilik, engelli birey ve onun sorunlarına olan yabancılığından ve diğer yandan engelli bireyi belleğinde konumlandığı yerden kaynaklanmaktadır.”

Engelli bireylerin diğer insanlar tarafından anlaşılınması da büyük bir problemi beraberinde getirmektedir (aktaran: Kaya, 2019). Engelli bireyi etkileyen bu durum hem ailesini hem de çevresini yakından ilgilendirmektedir. Engelli bireyler toplumda ‘acınması’, ‘merhamet edilmesi’ ve ‘yardım edilmesi’ gereken bireyler olarak konumlandırılmaktadır. Bu konumlandırma engelli bireylerin çok fazla fiziksel ve cinsel şiddete uğramadığı/uğramayacağı yönünde bir kanaati beraberinde getirmektedir. Ancak bu kanaat sorundur. Engelli bireyler çok fazla bu tür saldırılara maruz kalmaktadır. Kendilerini koruma konusunda dezavantajlı olan engelli bireylerin kötü muamele, şiddet ve istismara uğrama riski toplumun diğer kesimlerine göre fazladır. Sistemin yaşanan olayları tespit etme, engellileri koruma, suçluları cezalandırma mekanizmalarının yetersizliği bu sorunu daha derinleştirmektedir. Ayrımcılık ve hak ihlalleri, engelli bireylerde travmaya yol açabilmektedir. Bu travmaların en şiddetlisi fiziksel-cinsel şiddet, istismar ve kötü muameleden kaynaklanmaktadır. Çoğu zaman sistematik bir hâl de alan şiddet, istismar ve kötü muameleye karşı önleme-koruma tedbirlerinin alınması, suçluların hak ettikleri cezalara çarptırılmaları gerekmektedir (Akbulut vd., 2017: 13-14).

Engellilerle ilgili alınması gereken tedbirlerden biri hukuki tedbirlerdir. Nitekim ulusal ve uluslararası metinler engelli bireylere yönelik şiddet, kötü muamele ve istismar konusundaki çekinceleri vurgulamakta; devletlerin konuyla ilgili özel tedbirler alması gerektiğinin altını çizmektedir (Akbulut vd., 2017: 16). Türkiye yasalar eksikliklerine rağmen, engelli bireylerin hakları bakımından önemli kazanımlar getirmiştir; ancak uygulamadaki sıkıntılar devam etmektedir. Toplumda engelli bireylere yönelik önyargılar, ötekileştiren ve damgalayan tutumlar kanunların uygulanmasını güçleştirmektedir. Bu durum engellilerin toplumsal hayata katılımını ve sosyal model anlayışının sağlıklı bir zeminde ilerleyebilmesini engellemektedir (aktaran: Fermanoğlu, 2019: 133).

Engelli bireylere toplumsal hayatta yapılan ayrımcılıkla medyada yapılan ayrımcılığın benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Ancak medyanın yaptığı ayrımcılık ve sorunlu temsiller sosyal hayatta görülen ayrımcılıktan daha fazla zarar verme potansiyeline sahiptir.

Bu nedenle üzerlerinde özenle durulması gerekmektedir. Söz konusu sorunlu temsil biçimlerinin en sık görüldüğü alanlardan biri engelli bireylere yönelik cinsel saldırılardır.

2.2. Engelli Bireylere Yönelik Cinsel Saldırıları ve Medya

Medyanın engellilerle ilgili sorunlu temsil biçimleri birçok ülkede yaygın olarak görülen, uluslararası kuruluşların da gündeminde olan bir olgudur. Örneğin Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nde engellilerin medyada sorunlu temsil biçimlerine değinilmektedir. Sözleşmede "bilinç yükseltme" başlığı altındaki düzenlemede engellilerin medyada, Sözleşme'nin amacına uygun bir yaklaşımla tasvir edilmesi gerektiği belirtilmiştir; taraf devletlere medyanın bu konuda cesaretlendirmesi, teşvik edilmesi için tedbir alınması çağrısında bulunulmuştur (Toker, 2017: 31).

Ancak bu ve benzeri uyarılara rağmen engelli haklarının, engelli sorunlarının medyada yeterince yer almadığı görülmektedir. Bunun temel nedenlerinden biri haber üretim sürecinin yapısıyla ilgilidir. Diğer neden ise toplumsal yapıda engellilerle ilgili sorunlu algıların medyanın temsil biçimleriyle örtüşmesidir. Gazetecilerin haber yapma şekli çalışma ortamlarına bağlıdır. Çalışma ortamları ticari, etik, düzenleyici ve kültürel bileşenlerin yoğun bir şekilde birbirine karıştığı; ekonomik, sosyal, politik ve teknolojik faktörlerle şekillenmiştir. Fenton'a göre (2010: 3-4) günümüz toplumlarında haberlerin doğasını anlamak, tüm bağlamsal karmaşıklığı da dikkate alınarak haberlerin sorgulanmasıyla mümkün olabilecektir. Neoliberal ideoloji tarafından, medyanın toplumdaki görevleri dördüncü güç, enformasyonun serbest akımı, demokrasi, iletişim özgürlüğü ve benzeri kavramlar üzerinden idealleştirilerek sunulmaktadır (Erdoğan ve Alemdar, 2001: 169). Neoliberal yaklaşıma göre tarafların görüşlerine eşit biçimde yer verilmesi yani 'dengelik', 'nesnellik' ve 'tarafsızlık' normlarının garantörü olarak görülmektedir. Ancak taraflara eşit yer vermek yeterli değildir. Çünkü medya sadece gerçekliği taşımamakta, aynı zamanda gerçekliği inşa etmektedir (Hall, 1999). Engelli bireyin medyadaki temsil biçimlerine odaklanan bilimsel çalışmalar da bu gerçeği ortaya koymaktadır. Engelli bireylere medyada yeterince yer verilmemekte, yer verildiğinde ise sorunlu temsil biçimleri öne çıkmaktadır.

Dünya medyasında görülen söz konusu sorunlu temsil biçimlerinden biri engelli bireyin hasta ve aciz olarak gösterilmesidir. Bu temsil biçimi, diğer bilimlerde de kullanılan 'Medikal model' çerçevesinde oluşturulmaktadır. Söz konusu temsil biçimi engellilerin nesneleştirilmesine yol açmakta, 'normal' bir birey olarak görülmelerini engellemektedir. Engelli bireyleri hasta, aciz olarak gösteren medya temsil biçimleri hâkim ve yaygın bakış açısına dönüşmekte, toplumda var olan sorunlu söylemlerle de eklenmektedir. Bu modelin ve temsil biçimin zıddı olan olumlu model ise engelli bireylerle ilgili trajik bakış açısının tersi bir yaklaşım göstermektedir. Bu yaklaşıma göre engelli olmak hayata ilişkin farklı bir perspektif sunmakta ve pozitif yönde kullanılabilir (aktaran: Ardıç-Çobaner ve Öğüt-Yıldırım, 2017: 405-406). Bir diğer sorunlu temsil biçimi ise "Engelli bireyin tekipleştirilmesi ile medyanın yarattığı kalıplar" başlığı altında toplanabilir. Paul Hunt yaptığı çalışmada engelli bireylerin medyada merak ve şiddet hissi uyandıran, zavallı/acınası, gülünç, külfet, arızalı, hayata katılamayan gibi kalıplarla tekipleştirildiğini saptamıştır.

Medyada bu kalıplar engelli bireyin güçsüzleştirilmesine neden olmaktadır. Ön yargılı bakış ise izolasyon, ayrımcılık ve aşağılama gibi davranışlarla sonuçlanmaktadır (aktaran: Toker, 2017: 32).

Engelli bireylerle ilgili basmakalıp dil ve imajlar dünya medyasındaki yaygın sorunlu temsil biçimlerinden biridir. Medyada kullanılan ‘engelli kardeşimiz’, ‘hepimiz potansiyel engelliyiz’ gibi ayrımcı kalıp söylemler buna örnek verilebilir. Toplumsal söylemlerle de örtüşen bu söylemlere daha çok acıma ya da yakınlık kurma amacıyla yer verildiği düşünülmektedir. Medyanın sorumlu haberciliği içselleştirememesi ve engelli bireye yer vermeyerek görmezden gelmesi, marjinalleştirilmesi önemli bir sorundur (Toker, 2017: 32-33). Benzer sorunlu temsil biçimlerine ve söylemlere Türkiye’de de rastlanmaktadır. Türkiye engelli olmanın çok ağır şekilde damgalandığı ülkeler arasında yer almaktadır. Genel algı, engelli olmanın büyük bir felaket, engelli olmaktansa ölmenin yeğ olduğu yönündedir. Bu algı hem yazılı hem de görsel medya tarafından sayısız örnekte yeniden üretilmektedir (Yardımcı, 2015: 26). Çalışmalar, özellikle ana akım medya olarak adlandırılan ticari çıkarları habercilik değerlerinin önüne koyan medyanın engelliler gibi dışlanmış kesimleri görmezden geldiğini ortaya koymaktadır. Medyada yeterince yer verilmeyen engelli bireylerin, daha çok olumsuz bir durum söz konusu olduğunda gündeme geldikleri görülmektedir. Mine Gencil Bek ve ekibi tarafından gerçekleştirilen çalışmaya göre yazılı basında kadınlar, engelliler, azınlıklar ve çocuklar gibi toplumsal kesimleri benzer biçimde temsil etmektedir. Bu temsil biçimleri arasında suç ve şiddet mağdurluğu, kaza ve trajedi kurbanı olmak gibi temsil biçimleri öne çıkmaktadır (aktaran: Durna ve Kubilay, 2010: 39).

Akbulut vd.’nin (2017: 109-110) yaptığı “Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İzleme Raporu 2016” başlıklı çalışmada, engelli bireylere yönelik fiziksel ve cinsel şiddet, istismar gibi saldırıların temsillerindeki sorunlu biçimlere dikkat çekilmektedir. Rapora göre bu tür saldırı haberlerinde engelli bireylerin mahremiyeti korunmamakta, haber erotik-pornografik bir üslupla aktarılmaktadır. Çalışmada ayrıca saldırıya uğrayan engelli bireylerin de failerin de etiketleme, ayrımcılık, kalıp yargı ve nefret söylemi içeren unsurlar eşliğinde verilen çok sayıda haber örneğine rastlanmıştır. Araştırmaya göre engelli bireylere yönelik cinsel istismar, taciz fiziksel-cinsel şiddet gibi saldırılarla ilgili haberlere medyada sıkça yer verilmektedir. Medya bu tür olayları münferit bir olay olarak görmektedir. Haberlerin engellilere yönelik cinsel saldırıları münferit bir olay olarak görmesi, toplumun engelliliğe bakışındaki “kalıp-yargılar” gibi sorunları göz ardı etmesi, uzman görüşüne yer verilmemesi örneklerine sıkça rastlanmaktadır.

Medyada “tekerlekli sandalye kullanıyor AMA basketbol oynuyor” gibi örneklere rastlandığını hatırlatan Huriye Toker (2017: 30) ‘ama’ ve ‘rağmen’ kelimelerini içeren haberlerin bu kişilerin başardıklarından çok engelli olmalarını ön plana çıkardığını belirtiyor. Toker internet medyasında engellilerle ilgili sorunlu içeriklerin daha fazla olduğu görüşünde:

(...) Yine normalleştirmeden uzak bir temsiliyet söz konusu. Haberler ve dizilerde durum böyleyken, bireyin kendisinin kontrolsüz olarak içerik üretebildiği ve yasal korumanın daha zayıf olduğu internet ve sosyal medya ortamında ise engelli birey, doğruluğundan emin olamadığı yönlendirilmiş ve yanıtlanmış içerikle karşı karşıya kalmaktadır.

Engelli bireylerin temsilinde geleneksel medya ortamı, içeriğin kontrol edilebilmesi nedeniyle daha işlevsel kitle iletişim araçları olarak görülmektedir (Toker, 2017: 31).

Medya engellileri toplumsal bir sorun olarak ele almamaktadır. Medya genellikle reyting (sosyal medya için tıklanma sayısını) arttıran konuları öne çıkarmakta ve bu konuları dramatize ederek aktarmaktadır. Medyada yeterince yer verilmemesi engelli bireylerin ve sorunlarının görünmez kılınmasına yol açmaktadır. Bunun sonucu ise engelli bireylerin sorunlarını çözebilecek politikaların üretilmemesi, sorunları çözebilecek mekanizmaların harekete geçmemesidir. Engelli bireylerin konu olabildikleri az sayıda haberde toplumdaki kalıp yargıları besleyen ya da sorunlu söylemleri destekleyen bir biçimde sunulmaları da engellilerle ilgili sorunların çözümünü güçleştirmektedir.

3. Yöntem

Çalışmada, eleştirel söylem analizi kullanılmıştır. Eleştirel söylem analizinin odaklandığı konu toplumsal ve siyasal bağlamda yer alan konuşmalarda ve metinlerde eşitsizliğin, egemenliğin ve toplumsal gücün inşa edilme biçimleri ve yeniden üretilmesidir. Toplumsal eşitsizliği ortaya çıkarmaya çalışan eleştirel söylem analizcileri bu amaçla söylemden kaynaklanan eşitsizliğin, haksızlığın ve gücün kötüye kullanımının söylemsel boyutlarını incelemektedir (aktaran: Özer, 2009: 52). Egemenliğin söylemsel yeniden üretimini temel nesne olarak alan eleştirel söylem çözümlemesi, bu nesnenin sadece 'üretim' boyutunu değil 'algılama' boyutunu da inceler (van Dijk, 1993a: 259).

Eleştirel söylem çözümlemesi haber incelemeleri için oldukça uygundur. Bunun nedeni haberlerin, içinde yer aldıkları toplumsal yapıdaki kurumlar ve söylemlerle bağlantılı olmalarıdır. Hartley'e göre (1987) haberler söz konusu ilişkilerle, bağlantılarla birlikte ele alındıklarında anlaşılabilirler. Eleştirel söylem çözümlemesinin önde gelen isimlerinden Teun van Dijk haberin söyleminin toplumdaki egemen söylemlerin bir ürünü olduğunu belirtir. Van Dijk'a göre haber metinlerinin ve anlatısının özgün bir söylemi vardır. Haberin söylemi ancak üretildiği koşullar, yani bağlamı içinde anlaşılabilir (aktaran: İnal, 1995: 116). Van Dijk (1998: 66) haber metinlerinin çözümlenmesi için yapılması gerekenleri şu şekilde özetler: a-Söylemin bağlamına bakılması; b-hangi iktidar ilişkilerinin, çatışmaların ve grupların konunun içerisinde yer aldıklarının çözümlenmesi; c-biz ve onlar hakkındaki olumlu-olumsuz görüşlerin araştırılması, d- varsayılanların ve ima edilenlerin ortaya konulması ve e-kutuplaştırılan grup görüşlerini öne çıkaran-geri plana iten formel yapıların üzerinde durulması.

Teun van Dijk'ın (1988) haber analizi kelimelerin, cümlelerin, paragrafların aynı zamanda söylemin bütününe yorumlanmasını içermektedir. Haber metinlerine özgü temel önermelerin haber metinlerini nasıl sarmaladığı küresel-yerel tutarlılık bakımından incelenmektedir. Van Dijk'a göre (1993b: 110-112) bir metindeki önerme ve kavramlar arasında kaybolan halkalar bulunur. Bu halkalar okuyucu tarafından bilindiği farz edilen, bu nedenle de haber metinlerinde yer verilmeyen bilgilerdir ve yerel tutarlılığa dünyaya dair bilgi gibi, inanç gibi ideoloji gibi öğelerin katılımını sağlarlar. Küresel tutarlılık açısından ise konular ve başlıklara dair bilinenler saptanmaya çalışılır. Çözümlemede haber başlıklarına metni özetledikleri, haberle ilgili en önemli bilgileri aktardıkları için özel bir önem atfedilir. Haber başlıkları ve alt başlıkları haber girişi ve spot metnin makro düzeyini oluşturur. Bu düzeyde ayrıca ana olayın sunumu, hikâye örgüsü, sonuçlar, arka plan ve bağlam bilgisi, yorum, olayın sosyal ve politik yönü, haber kaynakları ile tarafların sözlü tepkileri bulunur.

Mikro düzeyde ise cümle yapıları, sözcükleri seçimi, cümleler arasındaki nedensel-işlevsel-referansal ilişkiler, kelime seçimi, haber retoriği (fotoğraf, inandırıcı bilgiler, görgü tanıkları) gibi konular araştırılır (aktaran: Özer, 2009: 92-93).

Çalışmada, 4 Temmuz 2018 tarihinde Bursa’da yaşanan bir cinsel saldırının internet haberciliğindeki temsil biçimleri ele alınmıştır. Evrenin çok geniş olması nedeniyle çalışmada, Türkiye’de en fazla ziyaret edilen (tıklanan) (Alexa, 2019) internet haber siteleri arasında yer alan (*haberturk.com*, *sozcu.com.tr*, *hurriyet.com.tr* ve *sabah.com.tr* çalışmanın evreni olarak seçilmiştir. İnternet siteleri seçilirken, çeşitlilik sağlamak amacıyla farklı yayın gruplarına ait olmalarına da dikkat edilmiştir: *Haberturk.com* (Ciner Medya), *hurriyet.com.tr* (Demirören Medya), *sabah.com.tr* (Turkuaz Medya) ve *sozcu.com.tr* (Estetik Yayıncılık). Söz konusu siteleri, ait oldukları medya grupları bünyesindeki gazete ya da televizyonlarla aynı ismi paylaşmaktadır.

Çalışma cinsel saldırıyla ilgili üç duruşmanın yapıldığı 2019 yılıyla sınırlandırılmıştır. Bunun temel nedeni, saldırının incelenen internet sitelerinin de aralarında bulunduğu ulusal medyada 2019 yılından itibaren (dava sürecinde) haber yapılmaya başlamalarıdır.

Bu çalışmada, engelli bireye yönelik cinsel saldırıyla ilgili haberler toplumda var olan yaklaşımlar da dikkate alınarak incelenmiştir. Çalışmanın varsayımı, engellilere yönelik cinsel saldırıların haber söylemlerinde normalleştirildiği, toplumda var olan sorunlu söylemlerin yeniden üretildiği ve para kazanmanın nesnesi haline getirildiğidir. Bu durumun cinsel saldırıya uğrayan bireylerin ve ailelerinin hayatını daha da zorlaştırdığı, engelli bireylere yönelik cinsel saldırıların kamuoyunda daha sağlıklı bir biçimde tartışılmasını engellediği düşünülmektedir.

4. Bulgular ve Tartışma

Çözümleme için, engellilere yönelik cinsel saldırılar konusunda ortaklaşan temalar belirlenmiştir. Temalar saptanırken engelli bireylerin haklarını ihlal eden unsurlara özellikle dikkat edilmiştir. Genel anlamda engelli istismarı haberleştirilirken konuya gereken özenin gösterilip gösterilmediği şiddete uğrayan engelli bireyin haklarının gözetilip gözetmediği üzerinde durulmuştur. Belirlenen temalar şunlardır:

Öncelikle iki ana üst tema olarak cinsel saldırıya uğrayan engelli ve faillerin (aktörlerin) sunumuna bakılmıştır. Saldırıya uğrayan engelli bireye ilişkin sunumda öne çıkan temaların ‘Engelli bireyin kimliğine özen gösterilmemesi’, ‘cinsel istismarın erotize edilmesi’, ‘yok sayma’ ve ‘suçlama’ olarak belirlenmiştir. Olayın faillerinin sunumda ortaklaşan tema ise ‘olayın faillerin anlatımları üzerinden sunulması/faillerin aklanmasıdır’.

4.1. Haberturk.com Haberlerinin Çözümlemesi

A-Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “Akıl almaz savunma! Zihinsel engelli kıza istismar!”/ 09 Eylül 2019 (URL 1, 2019)

Haber Girişi/spot: “Çanakkale'deki evinden, "Markete gidiyorum" diyerek ayrılan ve kendisinden uzun süre haber alnamayan zihinsel engelli G.U.'ya (22) tecavüz ettikleri iddia edilen 5'i tutuklu 10 sanığın yargılanmasına Bursa'nın İnegöl ilçesinde devam edildi.

Tutuklu sanıklardan Emir K., duruşmada zihinsel engelli G.U.'nun kendisini tahrik ettiğini söyledi. Duruşmada, genç kızın engelli raporunun adli tıptan istenmesine karar verdi”.

Habere konu olan olay başlığın ikinci bölümüne bakılarak anlaşılmaktadır. Ancak başlığın ilk bölümü anlaşılır değildir.

Haberin başlığında “Akıl almaz savunma!” ifadesi kullanılmış ancak haberin içeriğinde akıl almaz olanın ne olduğu açıklanmamıştır. Başka bir deyişle başlıkta enformasyon eksiltilmesine gidilmiştir.

Haberin içeriği haber girişi/spot bölümü okunduğunda anlaşılmaktadır. Bu haliyle başlık özetleme yapmakta, giriş paragrafına temel oluşturmaktadır.

2. Şematik Yapı-Haberin Gelişimi:

Şematik yapı unsurlarından ana olayın sunumuna ve sonuca bakıldığında, haber girişi öne çıkmaktadır. Ana olay genel anlamda haber girişinde verilmektedir. Olaya haber değerliliği verilmesinin gerekçesi haber girişinden çıkarılabilmektedir. Haberlerde yer verilen olaya dramatik unsurlar açısından, daha fazla okunma kaygısı güdülerek haber değeri atfedilmiştir. Haberler ‘polisye bir söylem’ üzerine kurulmuştur. Oysa asıl haber değeri taşıyan unsur engelli bir bireye sistematik ve toplu cinsel saldırıdır.

Saldırıya uğrayan engelli bireylerin ve yakınlarının üzerinde oluşan mahremiyet baskısı nedeniyle medyada verilen bu tür haberlerde engellilerin ve yakınlarının yüzlerinin mozaiklenmesi; isim-soy isim, olayın geçtiği yer (ilçe, mahalle, köy, sokak) gibi bilgilerin aktarılmaması; failin isminin ya da görsellerine yer verilmemesi önemlidir (Akbulut vd., 2017: 111). *Haberturk.com*, internet sitesinde yer alan haberlerde saldırıya uğrayan engellinin ad ve soyadının ilk harfleri verilerek kimliği gizlenmiş ancak cinsel saldırının geçtiği yerlerle ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir: “Bursa'nın İnegöl ilçesi Kurşunlu Mahallesi'nde”. Haberlerde ayrıca zanlıların ifadelerinden alıntı yapılarak saldırının “bir hayvan çiftliğinde yaşandığı” ayrıntısı yer almıştır. Engelli bireyin mahremiyet haklarının ihlali olan bu durum aynı zamanda, benzer saldırılarla karşılaşan engellilerin, yaşadıkları olayları ilgili birimlere, yerlere bildirmelerini engelleyebilir; saklama ihtimalini artırabilir. Bu nedenle haberi oluşturanların, haberin yayınlanmasında karar verenlerin ve ilgili kurumların bu konuda daha özenli olması gerekmektedir.

Engellilere yönelik cinsel saldırı haberlerinde dikkat çeken bir diğer önemli konu; cinsel istismar ve saldırının erotize edilmesidir. İncelenen haberde engelli bireyin ya da avukatının ifadelerine yer verilmemiş, zanlıların ifadeleri ise tüm ayrıntılarıyla aktararak haber erotize edilmiştir. Haberde sanıkların şu ifadelerine yer vermiştir: "Daha sonra beni görüntülü aradılar ve kız yarı çıplaktı. ...Oturdüğümüz sırada yanıma gelen kız beni tahrik etti, birlikte olduk ". "Kız bana burada 100 TL karşılığında eskortluk yaptığını söyledi. Ben de 100 TL vererek ilişkiye girdim". Söz konusu sorunlu söylemin “Beni Tahrik Etti” ve “Bana Eskortluk Yaptığımı Söyledi” ara başlıklarıyla sürdürüldüğü görülmektedir.

Haberde “...12 yıldır psikolojik tedavi gören, yüzde 40 zihinsel engelli genç kız” gibi engelli bireylere yönelik ayrımcı söylemlere rastlanmıştır. Engellinin kaç yıldır tedavi gördüğü, engellilik oranı gibi haber içeriğine hiçbir katkısı olmayan, aksine engelli bireyleri damgalayan, suçlayan ifadelere yer verilmesi sorunludur. Haberlerde engelli bireylere yönelik bu tür cinsel saldırıların hukuki yaptırımlarına, ahlaki boyutlarına değinilmemesi de üzerinde durulması gereken bir konudur. Engelli bireyin, avukatının ya da bu konuyla ilgili bir uzmanın değerlendirilmelerine haberde yer verilmemesi de engelli bireyi ‘yok sayan’ bir yaklaşımdır.

Haberde bağlamsal ve art alan bilgileri bulunmamaktadır. Yukarıda sıralanan sorunlu söylemler engelli bireylere yönelik toplumsal-kültürel tutumlarla ve söylemlerle bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

Türkiye’de engelli bireylere yönelik tutuma ve söylemlere bakıldığında toplumun çoğu zaman ‘engelli’ bireylerden değil de ‘sağlam’ bireylerden yana tavır aldığı, faillerin çok fazla ceza almayacaklarına güvendikleri ve genellikle yaptıklarının sonuçlarına katlanmadıkları (Akbulut vd., 2017) görülmektedir. Zihinsel engelli bir kadının sistematik, toplu tecavüze uğraması ‘iğrenç’, ‘akıl almaz savunma’ gibi kavramlarla geçitirilmemelidir. Engelli bireye yönelik cinsel saldırını sistematik olması, saldırıya katılanların sayısının fazlalığı toplumsal, ahlaki bir sorun olarak ele alınmalıdır. Evden kaçan engelli bireyin bulunamaması, olayın kısa sürede ortaya çıkarılamaması ise güvenlik, adli süreçlerle ilgili problemleri ortaya koymaktadır. Haberde ayrıca Türkiye’de engelli bireylere yönelik benzer cinsel saldırıların oranı, saldırıların önlenmesi için neler yapıldığı veya yapılabileceği gibi konulara yer verilmemiştir. Olaya münferit bir vaka olarak yaklaşmıştır.

Haberdeki bir başka sorunlu yapı ise olayın muhabir tarafından şahit olunmuş gibi bir dille aktarılmasıdır. “...TIR'dan inen genç kız...”, “(...) önce Kütahya'ya, ardından trenle Eskişehir'e geldi” ve benzeri ifadelerin güvenlik güçleri, adli makamlar, görgü tanıkları gibi bir kaynağa dayandırılarak aktarılmalıdır.

B. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında haberde hem aktif hem de pasif cümle yapılarının kullanıldığı görülmektedir. Haber, zanlıların iddiaları üzerine kurulduğu için engelli bireyin eylemleri de aktif yapıyla aktarılmıştır. Haberde yer verilen “... ile ilişkiye girdi” ifadesi sorunludur. Cinsel saldırıya uğrayan kişinin engelli olmasını görünmez kılan, yok sayan bu ifade ilişkinin kendi rızasıyla gerçekleştiği gibi bir anlama yol açmaktadır. Haberde yer verilen ‘tahrik’, ‘çiplak’, ‘escort’ gibi olayı erotize eden kelimeler de söz konusu sorunlu yapıyı pekiştirmektedir.

Cümlelerin yapısı incelendiğinde, cümleler arasında nedensel ilişki kurulduğu, ancak kurulan nedensel ilişkinin saldırıya uğrayan kadının suçlanmasına yol açtığı görülmektedir. Haberlerde yer verilen “...TIR'dan inen genç kız...”, “Bir kamyon binen G.U., önce Kütahya'ya, ardından trenle Eskişehir'e geldi” ifadeleri engelli bireyin sürekli dolaştığı, otostop yaptığı bu nedenle de cinsel saldırının asıl sorumlusunun kendisi olduğu gibi bir yoruma, imaya neden olabilir. Bu ifadeler aynı zamanda cinsel saldırıya uğrayan bireyin engelli olduğunu ikinci plana itmekte, haberi bağlamından koparmaktadır.

Haber retorik açıdan incelendiğinde zanlıların adliye girişindeki fotoğraflarına yer verildiği, bu fotoğraflarda zanlıların yüzlerinin görülmediği saptanmıştır. Saldırıya uğrayan engelli bireyin ise herhangi bir fotoğrafına yer verilmemiştir. Bu durum engellinin kimliğinin deşifre edilmemesi açısından olumludur.

4.2. Hurriyet.com.tr Haberlerinin Çözümlemesi

A-Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “Her satırı iğrenç olay... Böyle getirildiler!” /6 Temmuz 2019 (URL 2, 2019)

Haber Girişi/spot:

Enformasyon eksiltimine gidildiği için başlığa bakılarak haberin içeriği anlaşılmemektedir.

Başlıkta “iğrenç” olarak adlandırılan fiiller internet sitesi tarafından zanlıların ifadeleri üzerinden, erotize edilerek yeniden üretilmiştir. Haber girişi/spotta ise olayla ilgili daha fazla ayrıntının verildiği görülmektedir.

2. Şematik Yapı-Haberin Gelişimi:

Haber şematik açıdan incelendiğinde ana olayın haberin girişinde sunulduğu görülmektedir. Olaya haber değerliliği verilmesinin gerekçesi de haber girişinden çıkarılabilmektedir. Habere engelli bir bireye yapılan saldırıdan ziyade polise, adli unsurlar açısından haber değeri verildiği anlaşılmaktadır.

Haberde kullanılan “100 TL Karşılığında İlişkiye Girdiğini İtiraf Etti” alt başlığı ‘cinsiyetçi ve sağlamcı bakış açısı’ taşıdığı için sorunludur. Başlık cümleyi cinsel saldırıya uğrayan engelli bireyin söylediği algısına yol açmaktadır. Oysa haberin içeriğinde cümlenin faillerden birine ait olduğu anlaşılmaktadır. Zanlının kendisini temize çıkarmak için ortaya attığı iddianın haberde doğru olarak kabul edildiği, “itiraf etti” ifadesi ile bu iddianın pekiştirildiği görülmektedir. Oysa “para karşılığı ilişki” engelli bireyi suçlayan, zanlıyı temize çıkaran bir iddiadır. Haberde kullanılan “Beni Tahrik Etti” ifadesi de bir zanlının iddiası olmasına rağmen ara başlık olarak kullanılmış, böylece engelli bireyi suçlu gösterecek bir yapı kurulmuştur. Haber başlıklarının metni özetleyen, haberle ilgili en önemli bilgileri verdiği (van Dijk, 1993b: 110-112) düşünüldüğünde söz konusu başlıkların sorunlu olduğu daha da netleşmektedir.

Haberde bağlamsal ve art alan bilgilerine yer verilmemiştir. Türkiye’de engelli bireylere yönelik cinsel saldırıların görünümü, bu saldırıların nedenleri, ya da neden önlenemediği gibi bilgiler haberde bulunmamaktadır.

Haberde zanlıların iddialarına yer verilmiş, haber genel söylemi engelli kişinin aleyhine oluşturulmuştur. Oysa haberde engelli bireye yönelik cinsel saldırının hukuki ve ahlaki boyutlarına değinilmesi gerekir. Haberde ayrıca engelli bireyin veya avukatlarının görüşlerine yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

B. Mikro Yapı

Cümle yapıları incelendiğinde engelli bireyin genellikle pasif yapıyla temsil edildiği görülmektedir. Engelli bireyin pasif temsili, engellilerin medya temsillerinin öznelere değil nesnelere olma biçimiyle de pekiştirilmektedir. Engelli bireyin aktif olarak verildiği cümleler de “... ile ilişkiye girdi”, “...TIR'dan inen ...”, “Bir kamyonu binen...” örneklerinde olduğu gibi sorunludur. Bu tür kullanımlar saldırının sorumluluğunu engelli bireye yüklemektedir. Bu sorulu yapı, haberde yer verilen kelimelerle de sürdürülmektedir.

Cümlelerin yapısı incelendiğinde, cümleler arasında nedensel ilişki kurulduğu ancak nedensellik ilişkisinin cinsel saldırıya uğrayan engelli bireyi suçlayan bir yapı üzerine inşa edildiği görülmektedir. Haberlerde yer verilen engelli bireyin evden kaçtığı, otostop çekerek sürekli dolaştığı, saldırının bu süreçte yaşandığı gibi bilgiler söz konusu neden sonuç ilişkisine örnektir.

Haberde kullanılan fotoğraflar, zanlıların adliye binasına getirildikleri anlara aittir. Haber içeriği gibi fotoğraflar da Demirören Haber Ajansı’ndan alınmıştır. Haberde saldırıya uğrayan engelli kadının fotoğraflarına yer verilmemesi, failerin ise yüzleri görülmeyen açılardan çekilmiş fotoğraflarla aktarılması doğru bir yaklaşımdır.

4.3. Sozcu.com.tr Haberlerinin Çözümlemesi

A-Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “Zihinsel engelli kıza toplu tecavüzde kan donduran ifadeler” /27 Kasım 2019 (URL 3, 2019)

Haber Girişi/spot: "Markete gidiyorum" diyerek evinden ayrılan zihinsel engelli G.U. adlı genç kıza tecavüz ettikleri iddia edilen 5'i tutuklu 10 sanığın yargılanmasına devam edildi. Mahkeme, mağdur kızın engelli raporunun Adli Tıp'tan talep edilmesi için ertelendi."

Enformasyon eksiltimine gidilmediği için başlıklar okunduğunda haberin konusu anlaşılmaktadır. Başlıkta “engelli” ve “toplu tecavüz” ifadelerinin kullanılması olayı özetlemektedir. Ancak başlıkta yer alan ‘kan donduran ifadeler’ bölümü engelli bireyi suçlayan iddialara dayandığı için haberin içeriğini doğru yansıtmamaktadır. Başlıktaki ifadenin kullanılma amacının dikkat çekmek, daha fazla tık sayısına ulaşmak olduğu anlaşılmaktadır.

Spota bakıldığında ise konuyla ilgili daha fazla ayrıntının (yer, kapsam) verildiği görülmektedir. Bu haliyle başlık özetleme yapmakta, giriş paragrafına temel oluşturmaktadır.

2. Şematik Yapı-Haberin Gelişimi:

Ana olay haberin girişinde sunulmuştur. Olaya haber değeri verilmesinin nedeni de haber girişinden anlaşılabilir. Habere engelli bir bireye yapılan saldırıdan ziyade adli unsurlar açısından haber değeri verildiği anlaşılmaktadır.

Haberde artalan ve bağlam bilgisi yoktur. Cinsel saldırıya uğrayan kadınlarla, özellikle de engelli kadınlarla ilgili herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Medyanın benzer haberlerdeki genel tutumuna benzer bir biçimde, haber söylemi; parçalanmakta, dramatize edilmekte, normleştirilmekte ve olay kişisel bir sorun gibi sunulmaktadır (Bennet, 2000: 82).

Haberde görgü tanıklarının ifadelerine, mağdurun ya da avukatının açıklamalarına yer verilmemiş, haber zanlıların ifadeleri üzerine kurulmuştur. Bu durum zanlıların lehine, mağdurun aleyhine bir yapının oluşmasına yol açmıştır.

B. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında çoğunlukla aktif yapının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu aktif yapı genellikle engelli bireyi suçlayan, zanlıları temize çıkaran bir dille kurulmuştur. Cümleler arasındaki nedensel ilişki de bu yapıyı desteklemektedir.

Haberde kullanılan “Ardından para karşılığı Caner Y.’nin arkadaşları da G.U. ile ilişkiye giren genç kız...”, *para karşılığı ilişkiye girdikleri saptanan Ali K., Ayhan Y., Emir K. ve Uğur C. E.G., T.G., İ.A., S.B. ve Y.K. gözaltına alındı.*” cümlelerindeki “para karşılığı ilişki” engelli bireyi suçlayan, zanlıyı temize çıkaran cümlelere örnek oluşturmaktadır. Burada iddia zanlıların ifadelerine dayanmaktadır. “Para karşılığı ilişki” iddiası doğru olsa bile, mağdur zihinsel engelli olduğu için onu suçlayacak bu ifadeler yer verilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

haberturk.com, hurriyet.com.tr’da kullanılan “100 TL Karşılığında İlişkiye Girdiğini İtiraf Etti” ve “Beni Tahrik Etti” alt başlıklarına *sozcu.com.tr*’de de yer verilmiştir. Zanlıların iddialarına dayanan bu ifadeler engelli bireyi suçladığı için kullanılmamalıdır.

Haberde bir zanlının adliye binasına getirildiğini gösteren fotoğrafa yer verilmiştir. Fotoğrafta zanlının yüzü görünmemektedir. Haberde saldırıya uğrayan engelli birey fotoğraflarına yer verilmemesi, faillerin ise yüzleri görülmeyecek bir fotoğrafın kullanılması doğru bir yaklaşımdır.

4.4. Sabah.com.tr Haberlerinin Çözümlemesi

Sabah.com.tr engelli bireye yönelik söz konusu cinsel saldırıyı beş kez haberleştirmiştir. Üç haberde (URL 4, 2019), (URL 5, 2019), (URL 7, 2019) benzer metinler kullanılmış, sadece metinlerin sonunda yer alan mahkemenin zanlılar hakkında verdiği kararlar ve bir sonraki duruşmanın tarihi gibi bilgiler güncellenmiştir. Diğer iki haberde (URL 6, 2019), (URL 8, 2019) ise farklı ayrıntılara yer verilmiştir.

A-Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “Bursa’da barakaya kapattıkları zihinsel engelli kıza tecavüz eden 10 zanlının yargılanmasına devam ediyor!” /6 Temmuz 2019 (URL 4, 2019) “Toplu tecavüz sanıkları üçüncü kez hâkim karşısında” /9 Eylül 2019 (URL 5, 2019), “Bağ evine kaçırdıkları genç kıza tecavüz ettiler!” /9 Eylül 2019 (URL 6, 2019), “Bursa İnegöl’deki toplu tecavüz olayının sanıkları dördüncü kez hâkim karşısında!” /27 Kasım 2019 (URL 7, 2019), ve “Toplu tecavüz davasında şoke eden ifadeler: Beni tahrik etti” /27 Kasım 2019 (URL 8, 2019).

Haber Girişi/spot: “Bursa’nın İnegöl ilçesinde bağlı Kurşunlu Mahallesinde 22 yaşındaki kıza, alıkoyarak barakada tecavüz ettikleri iddiasıyla yargılanan 5’i tutuklu 10 şüphelinin yargılanmasına devam ediyor.” (URL 4, 2019), (URL 5, 2019), (URL 7, 2019).

“Mide bulandıran olay Bursa’da yaşandı. Çanakkale’de yaşayan genç kız, markete gidiyorum diyerek evden çıktı ve otostop çektiği TIR’la İnegöl’e geldi. Gittiği mahallede gezdiği sırada C.Y. isimli şahıs tarafından bağ evine götürülerek birden fazla kişinin tecavüzüne uğradı. Son dakika haberine göre 22 yaşındaki kıza, alıkoyarak barakada tecavüz ettikleri iddiasıyla yargılanan 5’i tutuklu 10 şüphelinin yargılanmasına devam ediyor.” (URL 6, 2019).

“Bursa’nın İnegöl ilçesinde, "Markete gidiyorum" diyerek Çanakkale’deki evinden ayrılan zihinsel engelli G.U. (22) adlı genç kıza tecavüz ettikleri iddia edilen 5’i tutuklu 10 sanığın yargılanmasına devam edildi. Mahkeme, mağdur kızın engelli raporunun Adli Tıp’tan talep edilmesi için ertelendi.” (URL 8, 2019).

“Bursa’da barakaya kapattıkları zihinsel engelli kıza tecavüz eden 10 zanlının yargılanmasına devam ediyor!” başlıklı haberin konusu, başlık okunduğunda açık biçimde anlaşılmaktadır. Doğru bir yaklaşımla ‘engelli’ vurgusu yapılmıştır. Ancak diğer dört haberin içerikleri, başlıklarda enformasyon eksikliğine gidildiği için yeterince anlaşılmamaktadır. Başlıklardaki temel sorun engelli vurgusunun yapılmamasıdır. Haber girişlerinde ise haberlerin konusu daha belirgin hale gelmektedir.

2. Şematik Yapı-Haberin Gelişimi:

İncelenen diğer internet sitelerinde olduğu gibi *sabah.com.tr*’de de ana olay haberlerin girişlerinde sunulmuştur. Olaya adli olay üzerinden haber değeri atfedildiği anlaşılmaktadır.

Diğer internet sitelerinde olduğu gibi art alan ve bağlam bilgisine yer verilmemiş, olayın toplumsal, ahlaki ve diğer boyutlarına değinilmemiştir.

Sabah.com.tr'de ayrıca haberlerin toplumsal yapıyla bağlantısı aktarılmamış, Türkiye'de engelli bireylere yönelik bu tür cinsel saldırıların durumu, bu saldırıların nasıl önlenebileceği gibi konular gündeme getirilmemiştir.

Haberlerdeki bir başka sorunlu yapı ise olayın muhabir tarafından şahit olunmuş gibi bir dille aktarılmasıdır. "...TIR'dan inen genç kız...", "(...) önce Kütahya'ya, ardından trenle Eskişehir'e geldi", "araca bindi" ve benzeri ifadelerin güvenlik güçleri, adli makamlar, görgü tanıkları gibi bir kaynağa dayandırılarak aktarılması gerekir.

B. Mikro Yapı

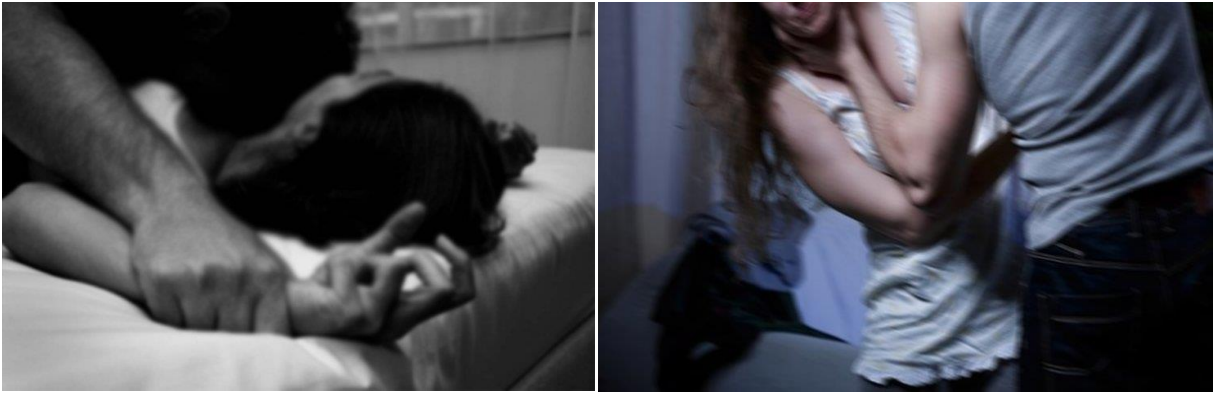
Haberler mikro açıdan incelendiğinde; bazı kelime seçimleri ve cümle yapılarının problemlili olduğu görülmektedir. Haberlerin kurgusu temelinde cümleler arasında nedensellik ilişkisi olduğu görülmektedir. Ancak bu nedensellik "otostop çektiği bir tırla...", "Burada tırdan inen genç kız yaya olarak aynı mahallede gezdiği sırada...", gibi örneklerden de anlaşılacağı üzere engelli bireyi suçlu gösterebilecek yapıdadır. Haberlerde kullanılan 'otostop', 'gezmek', 'sohbet' gibi kelimeler de aynı doğrultuda değerlendirilebilir.

Diğer internet sitelerinde olduğu gibi olay internet sitesinin muhabirin tanıklığı ile aktarılmıştır.

Zanlıların sunumu incelendiğinde ise haber metinlerinde zanlıların ad ve soyadlarının ilk harflerinin kullanıldığı görülmektedir. Beş haberde de yer verilen videoda ise zanlıların adliye binasına getirildikleri ve çıkarıldıkları görüntülere yer verilmiş, görüntüler buzlanmadan aktarılmıştır. Zanlıların isimlerinin verilmemesi onları korumaya yönelik bir tutum olarak değerlendirilebilir. Ancak bununla çelişen bir biçimde zanlıların görüntüleri buzlanmadan, yüzleri görünecek açılardan aktarılmıştır. Suçlu oldukları kesinleşmediği için faillerin görüntülerinin bu şekilde aktarılmaması gerekir.

Cinsel saldırıyla ilgili haberlerin içeriğini İhlas Haber Ajansı'ndan alan *sabah.com.tr*'nin, söz konusu içeriği yeterince işlemeden, özensiz bir biçimde haberleştiği görülmektedir. Olay 4 Temmuz 2018'de yaşanmıştır. Ancak *sabah.com.tr*'de olayın gerçekleştiği tarih 16 Temmuz olarak aktarılmıştır. *Sabah.com.tr*'de cinsel saldırıya uğrayan engelli bireyin kimliğinin gizliliğine de özen göstermemiştir. İnternet sitesinde yer alan üç haberde (URL 4, URL 5, URL 7, 2019) retorik öge olarak, 3 dakika 57 saniye süren bir video kullanılmıştır. Video engelli bireyin yaşadığı mahalle ve ailenin engelli kızlarının kayıp olduğunu anlattıkları görüntülerle başlamaktadır. Daha sonra saldırıya uğrayan engelli bireyin fotoğrafları ve zanlıların adliye önünde çekilen görüntüler ekrana yansıtılmaktadır. Videoda engellinin annesinin, kızının büyük bir fotoğrafını tuttuğu bölüm de yer almaktadır. Fotoğraf ekrana buzlanmadan getirilmiş ve engellinin kimliği açıkça deşifre edilmiştir. Fotoğrafların ve mahallenin görüntülerinin ekrana getirilmesi saldırıya uğrayan engelli bireyin mahremiyetinin ihlalidir.

Haberde ayrıca engelli bireyin yaşadığı yerle (Çanakkale'nin Çan ilçesi) ve cinsel saldırının geçtiği yerlerle (Bursa'nın İnegöl ilçesi Kurşunlu Mahallesi, çiftlik, bağ evi) ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. Üç haberde zanlıların ifadelerine değinmeyen *sabah.com.tr*, “Bağ evine kaçırdıkları genç kıza tecavüz ettiler!” ve “Toplu tecavüz davasında şoke eden ifadeler: Beni tahrik etti” başlıklı haberlerde, zanlıların ifadeleriyle ve kullandığı fotoğraflarla olayı erotize ederek aktarmıştır. Haberlerde iki sanığın şu ifadelerine yer vermiştir: “...Daha sonra beni görüntülü aradılar ve kız yarı çıplaktı. (...) Oturduğumuz sırada yanıma gelen kız beni tahrik etti, birlikte olduk.”, “...Daha sonra birlikte kızın kaldığı hayvan çiftliğine gittik. Kız bana burada 100 TL karşılığında eskortluk yaptığını söyledi. Ben de 100 TL vererek ilişkiye girdim”. Söz konusu sorunlu kullanım “Beni Tahrik Etti” ara başlığı ve cinsel saldırıyı canlandıran fotoğraflarla da (şekil 1) pekiştirilmiştir.

Şekil 1. Haberde kullanılan fotoğraflar.

Kaynak:(URL 6-URL 7, 2019).

“100 TL Karşılığında İlişkiye Girdiğini İtiraf Etti” alt başlığı ise bir başka suçlayıcı içeriktir. Bu ifade zanlılardan birinin iddiasıdır. Bu ifadenin “iddia etti” yerine “itiraf etti” biçiminde verilmesi saldırıya uğrayan engelli bireyi suçlamaya, zanlıyı aklamaya yol açmaktadır.

“Bağ evine kaçırdıkları genç kıza tecavüz ettiler!” başlıklı haber, incelenen diğer internet sitelerinde olduğu gibi zanlıların ifadeleri üzerinden aktarılmıştır. Yukarıda değinilen ifadeler saldırıya uğrayan engelli bireyi suçlamaktadır. Bu sorunlu yapı haberlerin birçok yerinde görülmektedir. Örneğin “Bir kez daha otostop çeken...”, “...yanına gelen C.Y. isimli kişi ile bir süre sohbet edip onun kullandığı araca bindi” ve “Kurşunlu yolu üzerinde genç kıızı fark eden zanlılardan biri aracına alıp...” cümlelerinde ‘etken’ fiiller kullanılmış, tüm bu olayların engelli bireyin kendi iradesiyle gerçekleştiği anlamı oluşturulmuştur. Bu ve benzeri cümlelerle toplumda kadınlara yönelik var olan “tek başına dışarda ne işi var”, “aranıyormuş” gibi sorunlu söylemleri de akla getirebilecek bir yapı oluşturulmuştur. Bu ifadeler aynı zamanda cinsel saldırıya uğrayan bireyin engelli olduğunu ikinci plana itmekte, haberleri bağlamından koparmaktadır.

5. Sonuç

Çalışmada engelli bireylere yönelik cinsel saldırıların internet haberciliğindeki temsil biçimleri, 2018 yılında Bursa’da yaşanan bir cinsel saldırı üzerinden ele alınmıştır. Eleştirel söylem analizi kullanılan çalışmanın sonuçları şöyle özetlenebilir:

Medyanın temsil biçimleri özellikle de haber temsilleri, engelli bireylerin sorunlarının gerçek nedenlerine ve bu sorunlara çözüm bulunması konusunda kamuoyunu etkilemektedir. Bu nedenle engelli bireylerin medyadaki temsil biçimlerine çok özen gösterilmesi gerekmektedir. Ancak medyanın engelli bireyler konusunda yeterince duyarlı olmadıkları görülmektedir. Literatür incelemesinde değinilen engelli bireylerle ilgili sorunlu temsil biçimleri bu çalışmada da saptanmıştır. İncelenen internet sitelerinin, farklı yayın gruplarına ait olmalarına rağmen engelli bireyin uğradığı cinsel saldırı konusundaki sorunlu temsil biçimleri düşündürücüdür. Bu durum, internet medyasında engelli bireylerle ilgili sorunlu temsil biçimlerinin yapısal olduğunu ortaya koymaktadır. Engelliler gibi dezavantajlı gruplara medyada yeterince yer verilmemesi ya da sorunlu temsil biçimlerinin yaygınlığının, medyanın ticari çıkarları habercilik değerlerinin önüne koyan yayın politikalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durumun bir diğer nedeninin medyanın temsil biçimleriyle, toplumun çoğu zaman engelli bireylerden değil de sağlam bireylerden yana tavır alan anlayışının örtüşmesinin bir sonucu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Çalışmada saptanan sorunlu temsil biçimlerinden biri, cinsel saldırıya uğrayan engelli bireyin kimliğinin teşhidir. Haberlerde cinsel saldırıya uğrayan kişinin ad ve soyadının yalnızca baş harfleri verilmiş olsa da olayın geçtiği il, ilçe mahalle ve yaşadığı şehrin ismi yazılmış; böylece saldırıya uğrayan engellinin kimliği teşhir edilmiştir. *Sabah.com.tr* bununla da yetinmemiş, yayınladığı videoda engelli bireyin fotoğrafına da yer vermiştir.

İncelenen haber siteleri saldırıyı erotize ederek aktarmıştır. Haberlerde cinsel saldırının ayrıntılarına yer verilmiştir. Bu temsil biçimi iddia edilen cinsel saldırının yeniden üretilmesine, böylece engelli bireyin bir kez daha istismar edilmesine neden olmaktadır.

Bir başka sorunlu temsil biçimi ise engelli bireyi suçlayan, iddiaları zanlıların lehine olacak haber sunumu ve cinsiyetçi-sağlamcı söylem biçimidir. Haberlerde zanlıların engelli bireyi suçlayan ifadelerine yer verilmiştir. Cinsel saldırıya uğrayan bireyin ve avukatlarının görüşleri ise aktarılmamıştır. Ayrıca engelli bireyin cinsel saldırının yaşandığı mekâna gelme süreciyle ilgili gereksiz bilgilere yer verilerek, engelli bireyi suçlayacak bir anlam yaratılmıştır.

Haberlerde yer verilen olaya dramatik unsurlar açısından, daha fazla okunma (tıklanma) kaygısı güdülerek haber değeri atfedilmiştir. Haberlerin polisiye-adli unsurları ön plana çıkarılmıştır. Oysa asıl haber değeri taşıyan unsurlar engelli bir bireye sistematik ve toplu cinsel saldırıda bulunulmasıdır. Bu tür cinsel saldırıların toplumsal-kültürel boyutlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerekir.

Haberlerde artalan ve bağlam bilgisine yer verilmemiş, olayın toplumsal, ahlaki ve diğer boyutlarına değinilmemiştir. Bu kapsamda, engelli bireylere yönelik cinsel saldırıların yaygınlığının nedenleri, konun toplumsal-ahlaki-hukuki boyutu, bu tür saldırıların önlenememesinin nedenleri üzerinde durulması gereken konulardır. Haberlerde uzman görüşlerine yer verilmemesi de sorunludur.

Bu sorunlu temsil biçimleri engellilere yönelik cinsel saldırıları normalleştirmekte, toplumda var olan sorunlu söylemlerin yeniden üretilmesine yol açmaktadır.

Bu tür sorunlu temsil biçimleri ayrıca engelli bireyler ve ailelerinin psikolojisi üzerinde derin izler bıraktığı, benzer saldırıları yaşayanların, olayları gizleme ihtimalini arttırdığı görülmektedir (Akbulut vd., 2017). Bu nedenle medyanın ayrımcı, sansasyonel, kalıp yargıları olan söylemler kullanmaktan, olayları kişiselleştirmekten vazgeçmelidir. Engelli bireylerle ilgili sorunlu temsil biçimleri konusunda internet medyasının, geleneksel medyadan daha kötü bir çizgi izlemesi üzerinde durulması gereken bir konudur. İnternet medyasının bu konuya daha fazla özen göstermesi gerektiği düşünülmektedir. Toker'in (2017: 33) vurguladığı gibi medyanın kullanacağı olumlu dil, hak temelli habercilik pratiği engelli bireyin öz saygısını arttırmasına katkı sağlayacaktır. Medyanın bu tür haberlerde engelli bireylerden yanı tavrı alması aynı zamanda bu tür saldırıların önlenmesinde, saldırıyı gerçekleştirenlerin cezalandırılması kolaylaştırıcaktır.

Kaynakça

- Alexa, (2019). *Türkiye'deki En Popüler İnternet Siteleri (Top Sites in Turkey)*, (2019), <https://www.alexacom/topsites/countries/TR>, Erişim Tarihi: 10 Mart 2020.
- Akbulut, S., Özgül, H., Işık, İ. ve Erhat, I. (2017). *Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İzleme Raporu 2016*. Ankara: Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği Yayınları.
- Altuntaş, B. ve Atasü-Topcuoğlu, R. (2016). *Engelli Bakımı-Sosyal Bakım ve Kadın Emeği*. İstanbul: Nika Yayınevi.
- Ardıç-Çobaner, A. ve Öğüt-Yıldırım, P. (2017). Dijital Medyada Engellilerin Temsili: Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook'ta Engelli Grup Sayfaları. İçinde Sayımer, İ., Öğün-Emre, P., Çomu, T. (Ed.), *Yeni Medya Çalışmaları, 3. Ulusal Kongre Kitabı*, 9 - 10 Mart 2017. Ankara: Alternatif Bilişim Yayınları, 402-417.
- Bennet, W. L. (2000). *Politik İllüzyon ve Medya*. S. Say (Çev). İstanbul: Nehir Yayıncılık.
- Bilge, A., Ekti-Genç, R. ve Nişli, İ. (2005). Toplumsal Bir Sorun Olan Engellilik ve Hemşirelik Yaklaşımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 21 (2), 181-190.
- Coşkun, M. (2015). Sayısal İletişim Teknolojileri Bağlamında TV Haberciliği. İçinde S. Özel, *Yeni Medya Çağında Televizyon*. İstanbul: Derin Yayınları, 65-87.
- Durna, T. ve Kubilay, Ç. (2010). Basının Şiddeti: Siyasal Gösterilerde "Polise Taş Atan Çocuklar" Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65 (03), 51-85.
- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (2001). "Televizyon: Dünyaya Açılan Pencere?". İçinde A. Kartarı ve D. B. Kejanlıoğlu (Ed.), *Ankara Ü. İletişim Fakültesi İletişim Yıllığı 1999*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 169-197.
- Ertürk, K. L., Şimşek, A.A., Songür, D. G. ve Şengül, G. (2014). Türkiye'de Engelli Farkındalığı ve Engelli Bireylerin Adalete Web Erişilebilirlikleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 15 (2), 375-395.
- Fenton, N. (2010). Drowning or Waving? New Media, Journalism and Democracy. İçinde N. Fenton (Der.), *New Media Old News: Journalism & Democracy in the Digital Age*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington: Sage, 3-16.
- Fermanoğlu, Ö. M. (2019). Çevrimiçi Hariciler: Türkiye'de Dijital Engelli Aktivizmi Üzerine Bir Araştırma. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 56, 119-15.
- Hartley, J. (1987). *Understanding News*, John Fisk (Ed.). Londra, New York: Methuan.
- Hall, S. (1997). The Work Of Representation. İçinde S. Hall (Der.). *Representation: Cultural Representation and Signifying Practices*. Londra: Sage Publications, 1-74.
- Hall, S. (1999). Encoding, Decoding. İçinde Simon During (Der.), *Cultural Studies Reader*. London: Routledge, 508-517.
- İnal, A. (1995). Yazılı Basın Haberlerinde Yapısal Yanlılık Sorunu. *Toplum ve Bilim Dergisi*, Sayı: 67, 111-133.
- Kaya, Ç. S. (2019). Üniversitede Öğrenim Gören Engelli Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Sorun Çözme Becerileri (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi SBE.
- Köten, E. ve Erdoğan, B. (2014). Sanaldan Gerçeğe Ağlara Tutunmak: Engelli Gençlerin Facebook'ta Sosyalleşme Deneyimleri, *Alternatif Politika Dergisi*, 6 (3), 333-358
- Özer, Ö. (2009). *Eleştirel Haber Çözümlemeleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Pavlik, J. V. (2013). *Yeni Medya ve Gazetecilik*, Demir M. ve Kalsın B. (Çev.). Ankara: Phoenix Yayınları.

- Serttaş, A. ve Güngör E., A. (2017). Türkiye’de Yayınlanan Çizgi Dizilerde Engelli Bireylerin Temsili: TRT Çocuk Kanalı Örneği. *Journal of Communication Theory & Research/İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 44, 331-347.
- Şişman, Y. (2012). Özürlülük Alanında Kullanılan Kavramlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Sosyal Politikalar Çalışmaları Dergisi*, 7 (28), 69-85.
- Tanrıöver, H. (2007). Medya’da Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri. İçinde S. Alankuş (Haz.), *Kadın Odaklı Habercilik. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayıncılık*, 149-166.
- Toker, H. (2017). *Medya ve Etik, Engellilik ve Etik*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 30-33.
- TUİK. (2019). *Hane-halkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması 2019*, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30574> (Erişim Tarihi: 20 Mart 2020).
- URL 1. (2019). <https://www.haberturk.com/son-dakika-akilalmaz-savunma-zihinsel-engelli-kiz-beni-tahrik-etti-haberler-2520500> .
- URL 2. (2019). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/her-satiri-igrenc-olay-boyle-getirildiler-41265649> .
- URL 3. (2019). <https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/zihinsel-engelli-kiza-toplu-tecavuzde-kan-donduran-ifadeler-5474916/> .
- URL 4. (2019). <https://www.sabah.com.tr/video/haber/bursada-barakaya-kapattiklari-zihinsel-engelli-kiza-tecavuz-eden-10-zanlinin-yargilanmasina-devam-ediliyor> .
- URL 5. (2019). <https://www.sabah.com.tr/video/yasam/toplu-tecavuz-saniklari-ucuncu-kez-hakim-karsisinda> .
- URL 6. (2019). <https://www.sabah.com.tr/yasam/2019/09/09/toplu-tecavuz-saniklari-ucuncu-kez-hakim-karsisinda> .
- URL7. (2019). <https://www.sabah.com.tr/video/yasam/bursa-ingoldeki-toplu-tecavuz-olayinin-saniklari-dorduncu-kez-hakim-karsisinda> .
- URL 8. (2019). <https://www.sabah.com.tr/yasam/2019/11/27/toplu-tecavuz-davasinda-soke-eden-ifadeler-beni-tahrik-etti> .
- Van Dijk, T. A. (1988). *News as Discours*. Lawrence Erlbaum Associates Publication.
- Van Dijk, Teun (1993a). "Principles of Critical Discourse Analysis." *Discourse and Society*, 4(2): 249-283.
- Van Dijk, T. A. (1993b). Stories and Racism, İçinde Mumby, D. (Ed.). *Narrative and social control*. Newbury Park, CA: Sage, 121-142.
- Van Dijk, T. A. (1998). Opinions and Ideologies in the Press, İçinde Bell A. ve Garrett P. (Der.), *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Blackwel, 121-63.
- Yardımcı, S. (2015). Sakatlık ve Siyaset. İçinde Çayır, K., Soran, M., Ergün, M. (Der.), *Engellilik ve Ayrımcılık: Eğitimciler İçin Temel Metinler ve Örnek Dersler*. İstanbul: Karekök Yayınları, 19-30.